

El llenguatge

29/III/1980

Un nas aguilenc

Sentim dir d'algú, de qui hom fa el retrat físic, que té un nas «aguileny», és a dir, en forma de bec d'àguila, prim i una mica corbat. ¿Es que podem admetre aquest adjectiu derivat del nom d'ocell àguila?

En català, no manquen pas els mots acabats en -eny, derivats de noms catalans o prolongaments de derivats llatins, com albereny, areny, bagueny, ferreny, fusteny, pedreny, sedeny i terreny, clarament emparentats amb àlber (albereny designa un bolet que es fa a les soques dels àlbers), arena, baga o obaga, ferro, fusta, pedra, seda i terra. I, insinua Coromines, potser caldria afegir-hi sereney, adjectiu molt usual al Pallars, i recentment admès al Diccionari acadèmic, que seria, potser, cereny, és a dir, derivat de cera. En tot cas, tots aquests mots són formes molt antigues de la llengua, que constitueixen una sèrie tancada, amb què resulta que no és possible la formació de nous derivats amb el sufix eny, que ha tingut escassa vitalitat en català. «Aguileny», per tant, no és sinó un castellanisme que cal evitar: la forma correcta és aguilenc, que pot alternar amb el cultisme aquilí.

Aguilenc és un adjectiu format amb el sufix enc el qual, aquest sí, no ha perdut la seva capacitat per a intervenir en l'obtenció de nous adjectius derivats. Notem que aguilenc no és pas l'únic cas d'un mot català en -enc que correspon a un de castellà en «-eño»: nadalenc, illenc, pissarrenc, costenc i riberenc es troben en el mateix cas, i són mots que val la pena de retenir, perquè no és pas infreqüent que hom no pervingui a encertar la forma equivalent a «navideño», «isleño», etc. També en els derivats de noms de colors, en la formació d'aquells que indiquen un to poc definit, aquest sufix juga un paper important: groguenc, rorenc, vermellenc, blavenc, etc.

Finalment, cal destacar la importància d'aquest sufix en la formació de gentilicis derivats. En posseïm també, es cert, alguns en -eny: Costa-riqueny, hondureny, magnieny i riveny, obtinguts, segurament, a partir del castellà. Cal dir, en canvi, nicaraguenc, i guatemalenc, així com molts d'altres que el castellà sol resoldre amb el sufix llatinitzant ense: canadenc, londinenc, reusenc, sacadellenc, etc.

Albert Jane